

REVISTA DE CATALUNYA

ANY I

BARCELONA, 22 DE MAIG DE 1912

NÚM. 8

Homes-reflectes i homes radiants

UN periòdic de Madrid va obrir un concurs ont se demanava quins eren els deu homes qui més havien influït sobre Espanya durant el segle XIX. El resultat d'aqueix concurs ha donat la victòria als senyors Castelar, Prim, Cánovas, Sagasta, Balmes, Menéndez Pelayo, Galdós, Echegaray, Cajal i... Maura (!). No sé quina noció tindran del segle XIX els qui han votat per en Maura, home qui ha esperat el segle XX pera fer la nostra felicitat... Però deixant apart aquestes consideracions, serà curiós, lectors amables, escriure per compte propi la llista dels nostres candidats.

Per de prompte, cal una distinció: en realitat hem d'escriure dugues llistes: la dels qui més *han influït* damunt l'història positiva d'Espanya i la dels qui més *havia d'haver-hi influït*: la dels homes-reflectes i la dels homes-radiants o irradiadors. Els uns són els qui, en una forma o altra, han continuat la tradició espanyola; els altres són aquells grans solitaris qui han intentat aportar una renovació fins avui impossible en l'ànima nacional.

Bé. Anem als primers, i a fi de concretar lo que's vol, limitem el temps d'aquella influència an el període comprès desde la Revolució de 1868 fins a la present hora. I ara vet-aquí la llista veritable dels homes-reflectes representatius de l'ànima nacional en aqueix trascur històric; perquè seria difícil destriar si són ells els conductors de l'opinió mitja, o si es l'opinió mitja qui's ha enlairat an ells com a expressió genial del seu voler i del seu sentir. Prim, Castelar, Martínez Campos, Cánovas, el dúo Lagartijo i Frascuelo, la personalitat de don Juan Tenorio, Echegaray, Maura.

Sí ho analitzeu bé, pesant la successiva significació de cada un d'aquests noms, en la seva època respectiva, i considereu el ressò i l'eco d'aclamacions populars que cada un ha suscitat en son dia, veureu formar-se tota la psicologia hispànica col·lectiva dels nostres temps. Prim encarnarà l'il·lusoria entrada d'Espanya en el lliberalisme modern, l'acció revolucionària consumada per l'obra dels pronunciaments i sense el concurs real del poble, del poble qui restava en el fons del quadre, en l'ombra, submergit en l'incultura heretada i persistent, sota el jou eclesiàstic embrutidor; i Prim representava també (com indicà l'Eugeni Noel) el *flamenquisme* espanyol, la tradició dels *condottieri* a lo Gonzalo de Córdova, a lo Cortés i Pizarro, a lo duc d'Alba, aquella *gallardia espanyola* que ja Melo senyalava com a una diferència irreductible amb els catalans. L'anada a Mèjic, al Mèjic d'Hernán Cortés,

i més encara la guerra d'Àfrica i singularment la batalla dels Castillejos, darrera pàgina del Romancer ja mig oblidat, són un tema educatiu importantíssim en la *construcció* de la multitud espanyola d'ara. — Castelar, malgrat les seves apariències europeïstes i el seu romanticisme victorhuguesc, desborda en sava nacional castiça; la seva eloqüència continua la facundia inagotable dels grans retòrics del bon temps castellà, i el seu temperament *extensiu* recorda el dels creadors d'aqueix teatre castellà qui ha perdut en intensitat lo que té en prodigiosa i sorprenent abundància. Pot dir-se, ademés, que la fallida de l'evolució lliberal espanyola s'inicia a l'hora que en Castelar va creure consumada l'europeització d'Espanya i aconcellà a les seves gents l'ingrés en la monarquia, precisament quan començava a notar-se en la nova generació burgesa que les corrents lliberals no eren arribades a la família, a la massa social, a causa de l'educació entregada a la tutela de l'Església. I com si no bastés aqueixa actitud d'en Castelar, recordi's que en el moment de prova de les guerres colonials no votà en el sentit de la llibertat, sinó en el de l'intransigència metropolitana. — Martínez Campos representà, en l'hora de la Restauració, el triomf de l'element tradicional, el fracàs del novell intent de modernització. Espanya no resistí la prova democràtica. I aqueix home va ésser el pilar de la sobirania durant el regnat d'Alfons XII. Amb tot, vull fer justícia a la noble honradesa d'aquest enemic nostre; jo no oblidaré mai que va pagar la seva gran popularitat d'un temps amb l'impopularitat en que acabà la seva vida, per haver dit a Espanya la veritat en l'hora de la sublevació de Cuba, incorporant-se entre les veus generoses i solitaries qui aconcellaren l'autonomia. — Cánovas va ésser l'esperit de la Restauració, fins i tot en el temps dels aparents governs d'en Sagasta. Ell restaurà, verament, l'hispànisme clàssic; entronitzà la nova oligarquia dels plutòcrates; organitzà, amb en Romero Robledo, el *flamenquisme* parlamentari, d'ont ha nascut el caciquisme; i va precipitar el país en l'avenc de les guerres colonials, amb una ceguera capaç d'inhabilitar qualsevol estatista. Va ésser, en fi, l'home d'aquella tant castiça denegació d'autonomia i llibertat que incorporà històricament el cas de les darreres colònies espanyoles amb el cas de Flandes sota de Felip II o el de Portugal sota Felip IV. — Passem ara a les representacions dels homes d'espectacle nacional, i trobarem en primer terme l'importància, cada dia creixent, de les *corridos*

com a voluptuositat cruenta, o sadisme col·lectiu. Tot-hom comprendrà fins a quin punt arriba a les arrels mateixes de l'ànima nacional l'acció d'aqueixa espècie de missa simbòlica que són els toros; amb el seu tecnicisme qui ha infestat el lèxic corrent, i amb el seu estragament nerviós qui ha embotat pera la compassió l'ànima de les multituds. Per això Lagartijo i Frascuelo són dos factors essencials en la formació de l'Espanya restaurada; i la mateixa circumstància del dualisme que formen com una divinitat doble (una *binitat* divina), ofereix pàbul a la disputa d'escoles, a l'esperit de controversia hereditat de la remota educació monacal. La dualitat Lagartijo-Frascuelo, espècie de Janus tauròmaca, continuada en Guerrita i Espartero, té no sé quina última correspondència amb la dualitat bàsica dels partits de govern espanyols, amb el torn pacífic, amb aquell dual famós de Cánovas-Sagasta, que ara voldrien continuar, com a fórmula d'immobilisme polític, els nostres dinàstics.

¿I com no citar don Juan Tenorio entre les influències positives exercides sobre les generacions actuals? Ja ho he dit altres vegades: *Don Juan Tenorio*, el drama, es una espècie de missa anyal, ont l'amor i la mort ens mostren el seu rite espanyol. No es en và que'ls teatres s'omplen la nit en que's commemoren les nostres ascendències tradicionals, els nostres morts-vivents. Don Juan, degeneració *flamenquista* del Qui-xot, té no sé quines arrels fondíssimes en l'ànima dels nostres connacionals, mixta de catolicisme i aventura.

Echegaray es un altre element. Ell continuà un altre *flamenquisme*: el de l'honor llegendari, l'inclinació a les epilepsies espirituals, a les tumefectes inflores de l'imatge, a les idolatries dels gallardejos exteriors, qui semblen palpitations de bandera. Echegaray, completat per Vico, té indiscutible dret a que se'l consideri amb honors de símbol.

I en fi, Maura es el darrer nom d'aquesta serie. Maura es la concreció pinacular de la nostra burgesia. Es la provocació exhibida i oberta, el *flamenquisme* de la política, l'ignorància orgullosa i voluntaria del temps i de l'espai. Es l'hipnotisme per *los riñones*, qui sempre sugereix els esclaus nats; aqueix hipnotisme, del qual són altres bells exemples supletoris els senyors Cierva i Lerroux...

Contra aquests noms representatius qui tenen la pesanta responsabilitat de la pobre Espanya que han construïda, ¿quins són els noms contraris, amulets o conjurs contra tals influències? ¿Quins són els solitaris inescollats, Baptistes qui elevaven la veu clamant en el desert? Llur tradició, dins Espanya, afortunadament no se's mai interrompuda, aqueixa tradició qui tingué en el mateix segle XIX el gran nom d'un Larra.

Però, com se tracta d'una vera selecció, els noms tindran d'esser forçosament en menor nombre... En realitat, no sé trobar-ne més que quatre, d'aquests homes-sols, estels humans: Pi i Margall, Alfredo Calderón, Salmerón, Costa...

Pi i Margall, el més fort de tots, extén encara

l'eficàcia de la seva lliçó en els nostres dies. La seva obra més considerable es la de crítica, la de protesta. Però, amb tot, crec que hauria pogut ésser el més constructiu dels quatre. Ell es el contrast formidable amb els defectes de raça i tradició; es la serenitat del pacifisme civil, el poder laic emancipat, la nova consciència formada, la definitiva aplicació del dret post-revolucionari a l'Estat espanyol; es Catalunya integrada en col·laboració lliure i personal dins Espanya; es, en fi, el sentit mateix de la llibertat i de la democràcia. I mentres la massa nacional exigia contra les colònies la perpetuació del règim absolut i ferreny, ell, sublim entre les invectives, parlava d'independència cubana otorgada gloriósament per la metròpoli. Aquella va ésser ben bé la seva hora. I romangué gegantina-ment impopular, inescollat...

La seva obra de periodista tingué en l'Alfredo Calderón un bell complement. Mai, en la premsa espanyola, s'es arribat a integrar, poc a poc, un cabal tant pur de doctrina democràtica com en la llarga tasca d'aquest publicista, en qui tantes multituds, malaguanyades en l'escola política dels cafès embrutidors, haurien pogut aprendre l'exercici de la pròpia majestat de ciutadans-reis, que'l nou règim els atribuïa. — I l'Alfredo Calderón, pobre i auster, morí inescollat.

Don Nicolau Salmerón, el gran català adoptiu, sols en el final de la seva vida arribà a la dignitat suprema de bon pastor. El seu nom, a Catalunya, tindrà sempre un ressó de grandesa: serà la protesta solidària contra la llei d'opressió regressiva; serà la personalitat de Catalunya presentant el seu dret a majoria per la paraula d'un castellà excels. I així com la vida *actual* i sobrevivent d'en Pi està en la seva paraula escrita, en els seus llibres qui *dialoguen* amb nosaltres com a vells amics, l'altra vida d'en Salmerón està en la recordança del seu parlar i del seu gest, en la seva ombra perennal dreçada entre nosaltres, tot seguit que *dos ens ajuntem*. El seu moment fou el moment de Catalunya. Tot un poble, formidable unitat innúmera, desfila per davant d'ell, banderes desplegadas, com a depositant l'ànima col·lectiva i bategant en l'ànima d'aquell varó qui per tots parlaria. I els altres prengueren a befa les nostres demandes, i romanguérem, amb el gran protestador, inescollats. La genial solitud d'en Salmerón i la manca d'eficàcia de la seva paraula de protesta són la sublim soletat de Catalunya.

En Joaquim Costa, en fi, portà a proporcions alegòriques la condició d'isolat i protestant. Es home de castell, de castell material i visible, no ja d'espiritual torre d'ivori. Per moments, llança un crit d'escàndol sobre la gent atùida i resignada gregariament, sobre'l poble de benaventurats. Té l'anyorança de les fortes exemplaritats històriques, qui han rescatat altres nacions. Somnia en guanyar batalles desde la seva llitera de baldat. Branda'ls punys amb clam de justícies, als tirans de l'hora. — I mor entre l'incomprensió de les multituds, i lo que es pitjor, entre les afectades admiracions a la seva obra desconeguda o menyspreada.

GABRIEL ALOMAR

La renovació doctrinal del Nacionalisme

EL DRET A L'AUTONOMIA NO HA DE FER-SE DERIVAR DIRECTAMENT I NECESSARIAMENT DEL FET DE LA NACIONALITAT. = EL PROBLEMA IBÈRIC

CONVÉ remarcar una importantíssima conseqüència de lo anteriorment exposat. Es evident que'l nacionalisme doctrinari, al vincular el dret de tenir Estat propi, o llibertat autonòmica, en les nacionalitats naturals, l'ha de negar lògicament als grups que no constitueixin una nacionalitat natural, i per lo tant, a les regions, a les veritables regions, o sigui a les varietats regionals d'una nacionalitat. Així tenim que aquest nacionalisme es contrari a la plena autonomia de les regions: tot lo més, permet an aquestes una més o menys ampla descentralització administrativa. Aquest nacionalisme — oh paradoxa! — es unitari. Sols una terminologia equívoca pot fer compatibles el nacionalisme integral i el regionalisme autonomista.

Una altra conseqüència. Ja hem dit, tot passant, que es sovint difícil, i de vegades impossible, determinar les nacionalitats naturals. L'existència d'una nacionalitat, la qualitat de nacionalitat en una entitat humana, es en certs casos materia opinable, qüestió discutible, i dona lloc a parers contradictoris i oposats; i fins quan l'existència de la nacionalitat es certa i clara, el poder central i els unitaristes s'entocuen en no voler-la veure, en negar-la. Si's sosté que no més el fet de la nacionalitat dona dret a l'autonomia, a l'Estat particular, els qui no reconguin aquell fet seràn lògics a l'oposar-se a la concessió d'aquesta autonomia, a la creació d'aquest Estat. Si els catalans fonamentem exclusivament el dret a l'autonomia catalana en el fet de que Catalunya es una nacionalitat, els qui, amb tant poca raó com se vulgui, no creuen en aquesta nacionalitat, seràn lògics al negar-nos l'autonomia. Nosaltres direm que volem l'autonomia perquè som una nacionalitat. I ens contestaràn els contraris que, creient que nosaltres no som cap nacionalitat, no han de donar-nos l'autonomia que reclamem.

D'aquesta manera se converteix en qüestió doctrinal lo que es una qüestió viva, humana. D'aquesta manera, ademés, se donen armes a l'enemic, se li facilita una trinxera pera resistir l'empenta de les reivindicacions autonomistes. En canvi, amb el principi nacionalista-federatiu de la nostra fórmula, no passa això. Aquesta, al costat de la realitat, hi posa la voluntat humana, o dit d'altra manera, fa entrar la voluntat humana dintre'l concepte de la realitat social. El nostre nacionalisme federatiu planteja la qüestió d'una altra manera. No nega, no pot negar, el fet de la nacionalitat; però no fa d'aquest fet la condició precisa, imprescindible, *sine qua non*, del dret a l'autonomia. I quan se nega l'autonomia alegant que Catalunya no es cap nacionalitat, podem respondre victoriosament: «Tant

se val! Volem l'autonomia tant si som una nacionalitat com si no ho som. Encara que no fossim una nacionalitat, també tenim dret a l'autonomia, perquè som un poble que la vol. Que som una regió? Doncs reconeguem an aquesta regió l'autonomia. Que som una província? Doncs reconeguem l'autonomia an aquesta província. Reconeguem-nos-la tant si som província, com regió, com nació.»

El nacionalisme integral es un sistema rígid. El nacionalisme federatiu que hem exposat es un sistema flexible, alhora pràctic i racional.

Apliquem ara a la reconstitució federal de la península ibèrica el principi del federalisme i el del nacionalisme.

El federalisme d'en Pi i Margall volia formar la federació espanyola per l'unió de catorze regions, de catorze Estats regionals, la majoria d'ells antics reialmes, que eren els següents: Catalunya, Aragó, Castella la Nova, Castella la Vella, les províncies bascongues amb Navarra, Asturies, Galicia, Extremadura, Sevilla, Granada, Murcia, Valencia, illes Balears e illes Canaries.¹ Aquesta divisió en regions es susceptible d'algunes variacions. De vegades se parlava d'Andalusia com d'una sola regió, en lloc de dividir-la en Alta i Baixa, en Sevilla i Granada, i aleshores resultaven tretze regions, les tretze estrelles que llueixen en moltes velles banderes federalistes. Preconitzava, doncs, pera Espanya, el federalisme, un criteri francament regionalista. La divisió d'Espanya en regions autònomes — com consigna el famós programa de 1894 — es el fet sobre'l qual vol aixecar la federació espanyola. L'unió amb Portugal la veu en l'entrar aquest a formar un Estat federat més de l'Iberia. El regionalisme dels federals es principalment històric, al contrari del de l'Almirall, que es principalment ètnic i s'acosta molt més al nacionalisme.

En Prat de la Riba no admet aquesta multitud d'Estats particulars. Troba que la divisió en regions es inconsistent. En *La Nacionalitat Catalana* s'hi llegeix: «Principi elemental de tota classificació es unir lo semblant, separar lo diferent, i quan hi ha diferents gradacions de semblances i de diferències han de correspondre-hi gradacions de classificació. Posar, doncs, com a membres d'una sola divisió Castella, Catalunya, Valencia, Galicia, Lleó i Biscaia i Andalusia, sense tenir en compte les majors o menors dife-

1) F. PI I MARGALL: *Artículos* (Las regiones de España).

rencies que uneixen o separen les unes de les altres, es insostenible. Perquè Extremadura i no la Manxa? Perquè Astúries i no la Rioja? — Són grosses, totals, les diferències que separen Castella i Catalunya, Catalunya i Galícia, Andalusia i Basconia: les separa, per no cercar res més, lo que més separa, allò que fa estrangers els homes uns pels altres, allò que, segons deia Sant Agustí en el temps de la gran unitat romana, ens fa preferir a la companyia d'un estranger la del nostre gos, que al cap d'avall més o menys ens entén: les separa la llengua. — En canvi, se justificarà la separació en dos cossos diferents de Castella i de Lleó, d'Extremadura i d'Andalusia? Ont cercar les diferències i sobre tot ont trobar-les? Què restarà després d'una bona garbellada, sinó un pam més de calanyès o uns pams menys de calces?»¹

Heus-aquí com, una vegada més, el nostre eminent Prat de la Riba es doctrinari. Aqueix principi elemental de classificació per gradacions es molt vistós; però quina immensa feina se'ns giraria si volguéssim aplicar-lo! Si no més hi hagués dugues o tres gradacions de semblances i diferències, la cosa ens seria relativament fàcil. Però la realitat en presenta tantes de gradacions, i són aquestes tant difícils d'establir amb exactitud o amb prou aproximació a l'exactitud, que una rigorosa classificació es impossible. En molts casos no pot dir-se amb seguretat ont acaba una gradació, ont ne comença una altra. A Espanya, per exemple, quantes gradacions, quantes categories d'entitats naturals senyalaríem? Si fèssim una primera divisió en raça catalana, raça castellana, raça basca, i raça gallego-portuguesa, podríem dir, per ventura, que'ls termes d'aquesta divisió corresponen a un mateix grau de diferències i semblances? Hi ha més diferència entre la raça catalana i la castellana, que entre aquesta i la gallego-portuguesa, i molta més encara entre la basca i les altres que entre aquestes entre sí. Interiorment, els quatre grups no serien pas igualment homogenis. Es clar que l'esmentada divisió nacionalista es més natural i més justa, i àdhuc fora preferible, si lliurement podéssim triar, a la de les regions; però es candi pretendre arribar a divisions comparables a les classificacions rigorosament científiques. Ah! es que les coses vives sovint no s'avenen prou a les exigències de classificació. Les classificacions no ens les dona fetes la naturalesa: ens dona, això sí, elements pera fer-les. Es lo que passa amb les classificacions de les ciències naturals (zoologia, botànica, mineralogia, etc.), pera les quals els elements de la realitat no basten, i s'ha d'acudir en part a lo convencional i a l'arbitri humà. I la realitat humana es força més complexa que la realitat zoològica, botànica o mineralògica. Les societats no són com un Museu d'Historia natural, ont cada cosa ocupa el lloc que se li senyala segons les classificacions; no poden establir-se de fet, amb aqueixes societats, combinacions més o menys científiques com se monta i's desmonta una

joguina arquitectònica. Als pobles no pot imposar-se'ls divisions i classificacions, per científiques que siguin. La voluntat popular i la força de determinades circumstàncies socials, demana un ample marge de llibertat i d'arbitri en l'aplicació de les teories.

Pera delimitar, mitjançant els criteris naturals, les quatre nacionalitats ibèriques susdites, tindríem una feina àrdua i nous problemes se plantejaríen. Però la dificultat més forta la trobaríem en la voluntat humana. Valencia i Mallorca són Catalunya: jo també ho crec. Mes si haguéssim de crear l'Estat català, de segur que, per ara i tant, ni Valencia ni Mallorca voldrien esser-hi; demanarien formar cadascuna un Estat particular. I no hi hauria més remei que avenir-s'hi. Al cap i a l'últim, pera formar part veritablement d'una nacionalitat, no n'hi ha prou amb esser-ne; cal sentir-se'n, i que'l sentiment de la nacionalitat engendri el voler o el consentiment de formar-ne part; els mallorquins i els valencians, sobre tot per la llengua, són catalans; però no se'n senten, i no admeten gaire l'unitat pan-catalana.

Una cosa semblant succeiria, probablement, amb Aragó, o amb Extremadura, o amb Andalusia respecte de Castella, malgrat no haver-hi entre aquestes regions l'allunyament que veiem entre la Catalunya del vell Principat i Valencia i Mallorca. De manera que si's fes la federació ibèrica, no tindríem els quatre Estats, sinó sis, o vuit, o deu, encara que no arribéssim als tretze o catorze del vell federalisme espanyol. I així veuríem altra vegada el cas d'una pluralitat d'Estats d'una nacionalitat mateixa, pluralitat que representa el fracàs de la teoria nacionalista integral.

Aquest es el cas de tots, absolutament de tots els Estats federals. En Prat de la Riba esmenta els casos de l'Alemanya i els Estats Units, decantant-se a creure que la federació d'Estats diferents d'una mateixa nacionalitat es un pont o una bastida pera anar a l'unitat nacionalista. Això serà més o menys cert; però se pot admetre com a hipòtesi. Ara bé: aquest pont, aquesta bastida dels Estats Units i de la Confederació germànica, ¿perquè no podem aplicar-los, en la federació espanyola o en la ibèrica, a les diverses nacionalitats peninsulars?

A. ROVIRA I VIRGILI

1) E. PRAT DE LA RIBA: *La Nacionalitat Catalana*, cap. II.

La lluita electoral a Bèlgica

DAVANT LES NOVES ELECCIONS

MONSIEUR de Broqueville, president del Consell de ministres de Bèlgica, llegí el dia 13 dels corrents el decret de dissolució de les dugués Cambres belgues. Pera'l dia 2 del vinent mes de juny queden convocats els electors a fi de renovar completament la Cambra dels representants i el Senat.

Aquesta dissolució era legalment necessaria a conseqüència de l'aument de la població del reialme, puig la Constitució exigeix un diputat per cada 40,000 habitants. La Cambra dels representants se compon actualment de 166 diputats. Segons el darrer cens han d'haver-n'hi 186, o sigui 20 de més.

Els 166 diputats sortints se distribueixen així: 86 catòlics, 44 lliberals, 35 socialistes i 1 demòcrata-cristià. Com que aquest últim vota casi sempre amb l'oposició, la majoria catòlica sols es de 6 vots. N'hi hauria prou, doncs, amb un desplaçament de 3 vots pera fer-la desaparèixer. Però, tenint en compte l'aplicació de la representació proporcional, la disciplina rigorosa dels partits belgues, la llur organització fortíssima i, sobre tot, l'esforç colossal, desesperat, que'ls clericals belgues estan fent pera mantenir-se en el poder, aqueix desplaçament de 3 llocs es més difícil de lo que al primer cop d'ull sembla.

SOCIALISTES I LLIBERALS

La tàctica adoptada pels socialistes en els diferents districtes no es uniforme. Segons les decisions dels llurs Congressos, les federacions regionals gaudeixen, en aquesta materia electoral, d'ampla autonomia, amb algunes limitacions, entre elles la de servir intacte el programa del partit. Així veiem que en alguns districtes — a Charleroi, per exemple — els socialistes lluiten coaligats amb els lliberals: en altres bandes accepten una juxtaposició de les candidatures oposicionistes, lo qual permet a socialistes i lliberals votar pels llurs propis candidats, tot fent beneficiar de llurs sufragis a la llista entera de l'oposició; hi ha llocs també, com Bruxeles i Liège, ont els socialistes i els lliberals lluiten separadament.

BATALLA FORMIDABLE

S'han vist poques batalles electorals tant ardents i tant aspres com la que actualment se sosté a Bèlgica. Diariament se celebra multitud de mitings i reunions electorals; i les passions polítiques estan tant exacerbades que a cada moment se produeixen esvalots i colisions, en algunes de les quals hi ha hagut vessament de sang. Els *leaders* dels partits no descansen una sola hora. Emili Vandervelde se multiplica a través del país.

Les qüestions que figuren en primera línia en la campanya electoral dels partits són la del sufragi universal, la dels projectes escolars, la legislació social i la lluita contra'l clericalisme.

LA QÜESTIÓ ESCOLAR

Però la qüestió que apassiona més es la dels projectes escolars del govern catòlic.

Se recordarà que M. Schollaert, qui fou president del Consell de ministres abans de M. Broqueville, havia presentat un projecte de llei assimilant les escoles congregacionistes a les escoles públiques, en quant a les subvencions oficials. Aquest projecte aixecà una tant vehement oposició, que va haver d'esser retirat, havent hagut de presentar la dimissió tres ministres,

entre ells M. Schollaert. Se'l considerava ja enterat, quan en una de les darreres sessions de la Cambra dels representants, M. Schollaert, exasperat pels atacs de M. Vandervelde, cridà: «El meu projecte encara subsisteix!»

La dreta esclatà en una ovació, mentre els ministres restaren muts i estupefactes en llur banc. Inútilment ha tractat M. de Broqueville, en una interviniu, de desfer l'efecte de les paraules de M. Schollaert. L'oposició fa remarcar que si les eleccions del 2 de juny permeten al partit catòlic seguir en el poder, el país està menaçat de que'ls projectes escolars s'aprovin. I això constitueix una excelent plataforma electoral pera lliberals i socialistes.

ELS CONVENTS A BÈLGICA

Pels carrers de les poblacions de Bèlgica apareixen els *affiches* o cartells de propaganda electoral dels diversos partits. Un dels cartells que impressionen més, es el que representa les nou provincies de Bèlgica amb els nombrosíssims convents que contenen. I amb raó. Desde 1884, en que pujaren al poder els clericals, el nombre de convents ha crescut d'una manera considerable.

En 1884 n'hi havia 2,424 amb 32,461 religiosos. Avui n'hi ha prop del doble: 4,135 convents amb 85,744 religiosos. A conseqüència de la llei de separació de les Iglesies i l'Estat a França, milers de frares i monges anaren de la República francesa a Bèlgica.

Les associacions religioses constitueixen a Bèlgica un veritable exèrcit al servei del partit catòlic. Pot-ser no hi ha en el món clergat que s'ocupi menys de la salvació de les ànimes i més del domini temporal que'l clergat belga. Capellans i frares funden cooperatives, sindicats i organitzacions mutualistes, pera oposar-los als del partit socialista. No falta, doncs, raó als nombrosos socialistes belgues que consideren el clericalisme com el principal obstacle a l'expansió del socialisme. Així s'explica que fins per la part dels socialistes sigui la lluita anticlerical lo que sobressurti en la campanya electoral present.

EL PROBLEMA DE DEMÀ

Si el partit catòlic pert la majoria, se produirà una situació política extremadament interessant, pot-ser única en el món, i se suscitaràn greus i delicats problemes.

En efecte: reduits els catòlics a una minoria, lliberals i socialistes se trobaràn a la Cambra dels representants casi en igual nombre. Qui s'encarregarà del poder? Es evident que'ls socialistes no podràn encarregar-se'n. Se n'hauràn d'encarregar, doncs, els lliberals. Però aquests, pera sostenir-se en el poder, necessitaràn el concurs ferm i constant dels socialistes.

Amb quines condicions concediràn aquests el llur concurs? El problema es complexe.

Hi ha qui creu que'l futur govern haurà de conformar-se a esser lo que se'n diu un *gabinet d'afers*. Es a dir, haurà de reduir-se als afers normals del govern, sense entrar pel camí de les reformes i de les orientacions polítiques.

Fa algún temps que'ls lliberals i els socialistes belgues anuncien *l'any de la lliberació*, entenen per tal l'any en que'l partit catòlic perdrà la majoria parlamentaria i caurà del poder. Serà el 1912 *l'any de la lliberació*? — T.

Poetes catalans d'ara

Magí Morera i Galicia

LA PLANTA MERAVELLOSA¹

EXCELSIOR lleidatà

*Sé que una vegada — era una llevor,
de tantes que'n cau en de les flors de l'horta.
Cauen de les flors, i l'incert destí,
uns cops, acotxades, se les deixa allí,
i altres les escampa el vent de tardor
que se les emporta.*

*De les que allí's queden, l'horta en refloreix
cada primavera.*

*Són el bé-de-Déu que'l viure embelleix,
que dona perfums de capella al niu,
ont l'amor infanta, com l'arbre floreix,
al bell sol que daura la pau encisera
que somnia i canta vora'l nostre riu.*

*De les que s'emporta l'aire tardoral,
se'n perden algunes, no sabreu per ont...;
moren a les fosques, sens deixar senyal,
pels fangs i roderes dels camins del món.*

*Altres, plenes d'ales, i al futeig del vent,
volen lluny, s'arboren... sa closca's desclou,
i arrenquen lluc nou
encís de la gent,*

*amb la galania i amb la sava forta
que un dia xuclaren als bells pits de l'horta,
que es font nodridora de tot creixement.*

*Doncs... una vegada — era una llevor,
que empesa i portada pel vent de tardor,
volejà una estona, sens esma segú,
fins que un fuet d'aire, de cop, la va dú
a dins d'una escletxa, que s'obria al peu
de l'antiga torre de la nostra Sèu.*

*Quan Déu vol que siga, tot es. La llevor,
que era petiteta com un gra de mill,
amb sols i rosades i entre l'escalfor
del pols gras de l'horta que li duia'l vent,
allí posà arrel, allí va fer grill...
un lluquet tendrívola, de niçaga d'edra,
que dins de l'escletxa se va anà extenent,
i al ser a la vora
de son cau de pedra,
guaità cels i terra, de l'escletxa en fora,
amb els ulls curiosos plens d'encantament.*

*«Que es bonic — va dir-se — lo que's veu d'ací!
Quant cel allà dalt... i allà baix quin riu!...
quanta flor!.. quants arbres!..» I en sec emmudi,
sentint un xisclet, alegroi i viu,*

que fugí cap dalt...

i era una oreneta,

que volava al niu,

torre amunt, a sota d'un bell finestral.

Alçat el capet i guaitant l'aucell,

li prengué fretura

de gaudir com ell

eixamplant l'espai de tanta hermosura;

i pedres amunt

se va anà arrapant,

aquí sobre un bony, allà per un junt,

fent camí de cego que avença paupant,

fruit més la vida com pujava més...

perquè allí'l bon sol, no era una fornall...

l'aire feia festes, rumorós i viu...

i's veia més món, més prodigi extès...

I érem pas encara a meitat d'estiu,

que amunt, amunt sempre, ja tocava'l niu

d'aquella oreneta del bell finestral.

Quan allí's va veure, se li encengué'l pit;

no'n tingué ja prou amb haver muntat

fins ont les campanes vetllen la ciutat;

ja li entrà'l desfici i's senti'l dalit

d'enforti-s potentia, de treure més brot,

i al bell campanar dar-li una abraçada

agrapant-lo arreu, i enjoiar-lo tot

amb l'enfiladiga de creixent brostada...

i així, muntant sempre, vorejant l'abim,

arribar un dia triomfanta al cim!

*Sí'l dalè boi místic de la planta aquella
sigué o no'l desvari d'un amor encès,
no'ls ho preguntessiu als que mai volaren
pels espais blavosos de la meravella,
ni als que sols cregueren en lo que tocaren,
que es la via certa de no creure en res.*

Jo sé qui l'ha vist a la bella planta;

jo sé qui s'hi encanta

quan Déu més li dona claretat vident;

i la veu nerviosa, lleugera i vibranta

voltant d'un vel màgic la torre geganta,

1) Poesia inèdita de M. Morera i Galicia, llegida per son il·lustre autor en el sopar dels Jocs Florals de Lleida.

*que per qui l'estima, com mon cor la sent,
es imatge i símbol d'una cosa santa,
es l'hermosa torre de l'enlairament.*

*Quan l'aurora somriu, l'esclareix de rosa;
al sol de mig-dia sembla tota d'or:
i's fa moradencia, a la llum blavosa
del dia que's mor.*

*I daurada, musca o de rosa vera,
quan els ulls s'hi claven amb tendror d'amant,
hi veuen, per sobre, quelcom d'onejant
com frisança viva d'aire de foguera...
un teixit d'aranya, del més noble fil,
que als caires fa randes, flors als capitells,
festona cornises, adorna dintells,
llisca en cada gàrgola, i per tot, subtil,
vaporosa i àgil, extén l'ufania
de la bella planta, que, abaix, se dalia
per muntar i creïxer, vorejant l'abim,
fins aténye un dia
de la torre'l cim!*

*I al cim que sígué,
se senti ditxosa.*

*La torre maciça, l'unia al terré
que extenia al peu sa catifa hermosa
i li era miranda ideal, desde ont,
entre cel i terra, s'eixamplava'l món.*

*Quin goig, veure'l riu
i tot lo de baix... desde molt més alt!
Quina font de somnis, quin plaer més viu,
guaitar lluny i enlaire, tot... desde allí dalt!*

*Allí's repastava
sa forta llei d'edra,
que era muntar sempre, mentres l'amparava,
com un'ancra enlaire, la gloriosa pedra!*

*I aixís jo la he vista
onejà i dreçar-se... com si s'estirés
per damunt del ràfec!... i's coll-torcés, trista,
quan ja no podia enlairar-se més.*

M. MORERA I GALICIA

De literatura alemanya

ENRIC KLEIST

L'absoluta desconexença que regna entre nosaltres de les fonts de la moderna cultura alemanya en general, junt amb la dificultat de penetrar dintre d'aquesta intrincada selva de la llengua alemanya, ens té completament distanciat de la vida espiritual de aquest poble, del qual sols coneixem els noms i els fets més sonats i les institucions de cultura de nomenada universal. Dintre del mateix segle d'or de l'Alemanya, dintre d'aquella època gloriosa del seu resorgiment, que va donar a l'humanitat en el curt terme de mig segle una quantitat de grans homes extraordinaris capable d'omplir per sí sola mitja història de la cultura humana, coneixem solament els noms capdals, coneixem els cims sobirans que apareixen als nostres ulls com un miracle sobtat, sense que encertem a ovirar els cims menors que'ls volten i els serveixen de graons i que són com les fermes articulacions que mantenen la mascla estructura de tota aquella cordillera formidable aixecada de sobte per una convulsió inexplicable del sí del pensament humà en l'aurora del segle passat. Així ens passa que l'ombra gegant d'un Goethe o d'un Schiller, d'un Kant o d'un Herder, ens oculta tota una serie de grans figures de poetes i filosops, historiadors i filòlegs que aportaren llur esforç gegant a la construcció dels primers fonaments de la cultura alemanya. Doncs bé: una de les figures, un dels poetes que'ns oculta a nosaltres l'ombra gegantina de Goethe, es la del seu contemporani Kleist; Kleist, que ara es l'ídol d'una generació de poetes alemanys i el mot d'ordre d'un fort moviment de neo-romanticisme nacional que's fa sentir intensament dintre les actuals lletres alemanyes.

La figura de Kleist no pot oferir un més agut con-

trast amb la de Goethe. Ell i Hebbel, un altre gran poeta avui rehabilitat, varen seguir per la terra un camí tràgic i solitari, damnats a la sort dolorosa que'l destí reserva a tots aquells que han d'esser profetes o vidents anticipats de temps venidors. D'ells se poden dir les paraules de Schopenhauer, que recorda molt a propòsit un biògraf de Kleist: «Els fou reservat lo més sublim que l'home pot assolir: no una vida feliça, que això es impossible; sinó una vida heroica. Aquesta vida la porta aquell que en tota ocasió i de totes maneres lluita per un ideal i a la fi venç, però que al fi troba una recompensa mesquina o no'n troba de cap mena.» Kleist se presenta avui davant dels seus fanàtics adoradors com un heroic sembrador que escampà la llevar sagrada del futur, com un vigia que desde dalt del seu cim estant ovirà i anuncia quelcom extrany que cap ull podia encara vesllumar en l'horitzó, com un mendicant nú però amb un gran esperit conqueridor, gran i fort en aqueixa mateixa pobresa de boemi captaire com els alarbs de Mafumet o com els pobres voluntaris de Buda. Un home com ell no podia aspirar a lo que correspón propiament als Genis contraposats: ell, que's trobava a les portes d'un nou món, no podia posseir el tresor espiritual d'un Goethe, d'un Dant o d'un Shakespeare, genis cullidors, que pogueren crear una obra de perfecte acompliment, i fer en ella la cullita definitiva de tot lo sembrat per les antigues gèneres. Entre les dues categories de poetes hi ha sempre una lluita oberta i així se comprèn perfectament la sensació de disgust que va sentir un Goethe quan Kleist, pobre i desamparat com un beduí nòmada, s'introduí en el món fastuós de la seva Bizanci.

S'ha donat a Kleist el nom de *Shakespeare ale-*

many. Però més aviat es un anti-Shakespeare, com es també un perfecte anti-helenista... S'ha parlat d'ell com d'un temperament problemàtic, com d'un poeta que recordés meravellosament al Torquato Tasso de Goethe. Però altres crítics, en nostre concepte més exactes, no troben en aquest temperament resolut, tot d'una peça, intensament oriental, enèrgic sense contemplacions, res de l'element vacilant, problemàtic, truncat del Tasso de Goethe. Tota l'obra de Kleist es precisament el més enèrgic clam de protesta contra els poetes del temperament d'aquest Tasso, contra l'art i l'estètica de Goethe, que veu l'essència de la poesia en aquest element problemàtic del seu Tasso i solament el creu pernicios quan se deixa guiar i subjectar per l'esperit personificat en Antonio. Kleist i Hebbel tenen com únic ideal llibertar el Poeta i proclamar-lo en la seva més alta potencia i dominació com un Prometeu creador del món. I així no poden fer altra cosa que trocejar amb les seves mans selvatges de nòmades captaires els ideals fundats en la Raó de Grecia i de la Renaixença, de l'Edat mitjana i de Weimar. I aquest credo predicat per Kleist ha de combatre com l'enemic més aborrit aquella paraula de Goethe de que «la Musa sab acompanyar, però no sab guiar», i la doctrina de Schiller de que l'Art es sols Il·lusió i Apariència.

Es amb aquests ulls de Goethe i de Schiller que avui mira encara la crítica en general al suïcida de Wannsee; i ell i la seva obra romanen encara incompresos per la immensa majoria. Però aquest art de Kleist, que sols pot regir-se a ell mateix, art il·lògic, anti-helènic, anti-romànic, anti-shakespeareà, anti-goe-thià, aquest art que'ns vol parlar i ens vol commoure

amb els mateixos medis i procediments de que's val la natura i que sols vol ésser natura, es un art nou que senyala en les literatures germàniques actuals, orientacions molt difícils de comprendre i seguir per un llatí. La poesia de Kleist es la primera flor d'una poesia naturalista, purament, elementalment germànica; d'una antítesi contra tot l'art oriental, helènic, llatí, romànic racionalista que ha predominat fins avui.

La ciència ha acabat de donar forta actualitat a la poesia i a l'art de Kleist, als ulls dels seus fanàtics, amb la descoberta del radium i substàncies radiants i la doctrina de la transformació de la substància, o la mutació d'una matèria en altra; aquesta última etapa de la ciència sembla revelar que la natura fa salts i sembla contradir a Goethe que apartà horroritzat la vista de l'obra de Kleist, precisament perquè'l seu art està fundat en la doctrina dels «salts». El moment d'estupefacció i fonda meravella que seguí en l'humanitat a les màgiques descobertes de Ramsay i de Bries, ja'l va pressentir i profetitzar en Kleist fa més d'un segle en el seu «Amfitrió», en aquella estupenda descripció de la gran nit sagrada de les mutacions, de la nit encantada, en que Júpiter i Mercuri se transformen en Amfitrió i Sòfia, i viceversa, i en que naix Heracles.

Kleist senyala, doncs, un nou intens moviment de romanticisme essencialment germànic en la moderna literatura alemanya i la seva figura es exaltada com una apoteosi i com una protesta enfront de la de Goethe, acusat pels germanistes de claudicació davant de l'extranger.

MANUEL DE MONTOLIU

Periòdics & Revistes

PERÍODE DE PROSPERITAT MATERIAL A CATALUNYA (*La Economía Nacional*)

«Cataluña, pero más especialmente Barcelona, han entrado en un período de relativa prosperidad...

Al fijarnos en la estadística comercial, observamos un gran aumento en la entrada de primeras materias, y señaladamente de algodón en rama. Así que en las fábricas y talleres se trabaja con actividad inusitada, y los almacenes antes rebosantes se han vaciado, llegando a escasear las existencias para servir rápidamente los pedidos.

Juntamente con la urbanización y las manufacturas han tomado gran vuelo las obras particulares y públicas, a tal punto que va a constituir gran dificultad proporcionarse el personal necesario. Los acontecimientos pasados han obligado a emigrar a muchos millares de obreros, especialmente albañiles y peones, y va a costar Dios y ayuda hallar el personal que hace falta para los grandes trabajos emprendidos o de realización inmediata, o próxima.

La Compañía del Norte ha tenido que reclutar estos mismos días a obreros procedentes de Lérida, pagándoles el viaje. Mister Pearson se ha visto precisado a

enviar a diversas provincias emisarios para proporcionarse los cinco o seis mil hombres que de momento necesita para las numerosas obras que ha emprendido de golpe; obras tan difíciles como costosas. El gobernador civil de esta provincia ha dirigido a su vez una excitación a sus colegas de otras provincias a fin de que hagan saber que todo el personal que se presente en Barcelona será colocado.

Verdad es que nunca habíamos visto obras de tal magnitud. Sólo de una fábrica ha pedido mister Pearson doscientas toneladas diarias de cemento, y para trabajar con él, se necesitan algunos miles de hombres. No va a haber ni vagones bastantes en los ferrocarriles para el transporte.

Tenemos noticia de cuatro empresas que van a emprender inmediatamente obras de gran cuantía. De modo que en mitad del verano será un conflicto hallar personal.

Al constituir Tarrasa y Sabadell en barrios de Barcelona por la rapidez de transporte en treinta y vinticinco minutos respectivamente, se coloca esta capital en condiciones de desarrollo inmediato como el de las grandes capitales de Europa.»

Prosistes catalans d'ara

Josep Calzada i Carbo

LA SACRA TRAGEDIA

(FRAGMENT)

SOTA un cobricel perfumat de rosers de Jericò, Julia Popea mira fixament com el sol tramonta. La miranda ont se troba es de marbre de Paphos; el seient, amb figures d'aigles destrament cisellades, es de l'ivori més fi de Nubia; les àmfores venen dels millors artistes de Rodes; el velarium que ombreja el frontis de la casa fou teixit a Damasc de la seda més prima i tenyit amb la porpra de més reflexes; en el vas d'argent macís hi cremen les més suaus mirres i fustes de sàndal que porten les caravanes de Susa i del Líban. Res d'això li plau a Julia Popea.

En un recó de la miranda juguen amb ossets de moltó les esclaves egípcies de pell rogenca com el fang cuït de les àmfores; més enllà, prop dels graons que porten al jardí, dugues helenes s'entretenen polsant una lira i cantant a mitja veu la vida de Càstor i Pòlux. Julia Popea les enveja a totes, esclaves i llibertes; i com que les enveja, no les mira.

Julia Popea guaita fixament el sol que tramonta, els falsiots que passen xisclant i perseguint-se per damunt del palau i del jardí perfumat, les abelles que rondinen saltant del rusc a les flors i retornant de nou al rusc, la papallona iritzada que no s'està quieta ni un moment... Julia Popea també ho enveja tot això, emperò ho mira, perquè no són essers humans com ella, els mira i enveja perquè's mouen, perquè són lliures d'anar ont bé'ls plau, i ella no pot, car Julia Popea es baldada.

Es baldada i no té més que disset anys. Es una flor que va creixent marcida, i una flor ben xamosa certament. Julia Popea es bruna, bruna com ho són les seves compatricies nascudes com ella a la vora del Tíber, a redós de la massa protectora del gegant Aventí. La esclava que la pentina li diu que'ls seus cabells són negres com els abims del Ponto Euxinus i que'ls seus ulls són brillants com l'espill d'argent d'Iberia en el qual se mira. Li diu també que sa pell es fina com el teixit del velarium, i bruna, del bell color bru del pa de forment que'ls forns de Samaria dauren. Ella ho sab que es bella, emperò mai cap jove romà s'ha acostat a dir-li tot això que la esclava li recita cada dia. Actea la helena li diu que son cos es blanc com la ploma del cigne i compara sos pits amb els de Junon abans d'al·letar al mig-déu Hèrcul. Afegeix que sos peus són menuts i son coll se decanta amb corves suaus, emperò mai

cap poeta s'inspira en aquestes belleses que Actea lloa, ni tampoc li ho confessa la joventut patricia. Ningú li diu res que la fassi somriure, ningú li mormola a cau d'orella paraules que fassin bategar més apressa el seu cor verge, car Julia Popea, la filla de Poncius Pilats, governador de Judea, es baldada.

Ja ho es de naixença. Sa mare Pompilia, filla de Pompilius Misencè, el senador, li donà una vida plena de dolors. Aquells nervis insensibles, sense braó pera moure l'envoltura de carn que'ls cobreix, provenen de la grossesa de Pompilia. Un jorn, al retornar del circ, se trobà al mig d'un aldarull promogut per la plebs clamant inconscientia i afamada *Panem et circenses*. La patricia sentí un dolor viu en les fecondades entranyes, i quan mesos més tard infantà una filla, la deslliurà baldada. Pompilia perdé la vida al donar-la a Julia.

La joventut d'aquesta fou una continua reclosió. Els jocs no s'eren fets pera ella i l'infant creixia fent-se bell de còs; emperò tenint de mirar com les esclaves joves dançaven pera llevar-li l'aborriment i esvair-li la tristor, mentres ella romanía tombada en els blaus coixins de ploma.

Quan son pare fou nomenat per Cèsar, governador de Judea, Julia volgué seguir-lo.

Què hi feia ella a Roma? Pera què li servien ses riqueses, si tota la joventut romana passava de llarg per la via Apia, menant les quadrigues fogoses sense llançar un esguart somer al pòrtic de sa casa?

Julia s'embarcà amb son pare en una d'aquelles naus anomenades *liburnicae*, de tres rengles de rem per banda. A l'arribar a Judea, Poncius sapigué que a Palmira, la cèlebre vila, a llevant de Damasc, hi havien unes aigües meravelloses per aquella malaltia, i decidí enviar-hi sa filla pera provar la virtut de les deus palmiranes. La feu acompanyar per Marcus Antonius Drusus, un jove patrici, qüefe d'una cohort, i un escamot de llegionaris, car ell no podia moure's de Jerusalem. La pau de l'Imperi semblava que no era prou segura en aquella ciutat i en aquells dies. Valerius Gracus, son antecessor, havia deixat per tota Judea, degut a ses crudeltats e injustícies, una lleu d'odi contra Roma que anava creixent de jorn en jorn.

De tot això Julia no'n sabia res. Isolada a Palmira,

que's troba en una punta del desert que la separa de les valls del Jordà, prenia tres banys diaris en una pila de jaspi, bastida sota mateix d'una deïu abundosa, sense trobar milloria. Entrava en el bany duta en braços de la vella Caia qui l'havia alletada en sos pits, i n'eixia de la mateixa faisó. I així un jorn, i un altre, i un altre...

Per això, ella, envejava tot lo que's movia, les persones i els aucells, el sol i les fulles caigudes dels rosers, que'l vent s'enduia. Ella, mentrestant, havia de romandre clavada en el seu llit d'ivori mirant com tots els essers d'aquest món deambulaven lliurement.

Oh, déus sagrats! Què us havia fet ella pera que tots aquells tresors de carn desitjable restessin morts damunt de les inútils riqueses? Quína maledicció pesava en son front pera que la pobre verge fos rebutjada pera l'amor? Quín sortilegi extrany planava al seu entorn pera que'ls seus llavis no coneguessin la dolçor d'uns altres llavis mascles i ardents i ses entranyes haguessin de quedar infecondes?

Julia Popea comprenia que aquella malaltia retenia les confessions d'amor. Bé prou que veia en els ulls dels patricis espurnes d'admiració pera ses formes gràcils, i desitjos mal abscondits pera ses carns verges, emperò cap d'aquells homes forts i bells s'atancava. Tots passaven de llarg, ofegant l'admiració i els desitjos, i ella, la pobra baldada, restava més trista i desconsolada que mai. Per això havia volgut expatriar-se.

Consentí anar a Palmira creguent gorir-se, posant la seva esperança en aquelles aigües meravelloses; emperò ara s'havia convençut de que'ls banys no trencarien pas el lligam que retenia son còs paralític. Julia Popea, la verge dels disset anys, covava idees extraordinaries, força habituals en aquell temps en que començava la decadència de l'imperi.

Julia Popea no volia pas estar-se tota la vida sense tastar el nèctar de l'amor. Si els patricis rebutjaven aquell còs paralític, perpol! que ella oblidaria que era patricia i s'oferiria un jorn a qualsevol dels esclaus ilergetes que portaven la llitera quan eixia al camp. Aquells homes eren seus, ben seus; podia fer-ne d'ells lo que'n volgués. ¿Què més podien desitjar, doncs, que fruir aquells tresors que s'oferien febrosencs, anc que'l cap fos el preu de la possessió? Julia era patricia, i son orgull de romana no hauria permès que ningú, llevat d'un seu igual, pogués dir que l'havia posseïda. Eixint de la cambra, al deixar a Julia fruint l'impressió de l'estreta del mascle, l'elegit havia d'enfonsar-se un coltell al pit, o beure la cicuta que Actea la helena sabia preparar.

Per això tenia tants de motius pera envejar a totes les dones, esclaves o llibertes, patriciat i plebs, car totes, i àdhuc aquelles que arribaven del desert de Libia amb la pell negra com el marbre de Lipari, gojaven de la vida més que no pas ella. El seu cor era bondadós. N'era prova palesa l'adoració que per ella sentien els seus esclaus. La seva ànima no estava pas segellada amb la marca dels degenerats, la qual, més que l'esforç de les armes dels barbres futurs, havia

d'obrir de bat a bat les portes de Roma, car ella se sentia sana d'esperit i moralment forta pera esdevenir la llegendaria matrona, nova Lucrecia de la llar somniada.

Era amable i dolça i tenia llevar d'honradesa; emperò havien de sostenir-la, havien de deixar-li fruir de la vida tant com a les altres, a les quals cap paràlisi tenia eternalment engrillonades en un mateix paratge.

Mentres el sol tramontava, Julia Popea pensava en tot això.

Déus immortals! Venus Afrodita protectora dels cors en flames! ¿Quín sacrifici demanaries que no't fos concedit, si en canvi arboraves amb ta influencia el cor de Marcus Antonius Drusus, el quefe dels llegionaris? La verge malalta li hauria sacrificat les colomes més blanques i més manses, la sang de les quals era tant viva que servia pera que'ls marxants de joies d'Ofir hi comparessin les ambostes de rubís que duïen a vendre. Li hauria ofert sis vedells dels que encara s'amorraven a les mamelles roses de llurs mares, li hauria encès amb fustes odorants un braser d'argent que cremaria tota la vida. Emperò Marcus Antonius havia de tornar a mirar-la com la mirà una vegada a Roma, una nit que en el circ lluitaven gladiadors cèltics, com la mirà per segona vegada a bord de la nau *liburnicae* quan anaven ella, son pare i Marcus, cap a Judea, com la mirà per darrera vegada a l'acompanyar-la a Palmira i la deixà pera retornar a Jerusalem.

Marcus Antonius Drusus era romà i de sang patricia, era jove i fort, tenia els ulls clars i els llavis rojos mig amagats entre'ls fils d'or d'una barba curta. Marcus Antonius Drusus era ardit en la guerra i saberut en la pau. Marcus Antonius sabia tocar la lira i fer sonar la flauta helena i composava himnes que cantava amb veu dolça, i més a més sabia rendir cors de verges patricies, car Julia bé li havia rendit el seu al tercer esguart.

Emperò, la estimava ell? Aquelles mirades afables no anirien més plenes de llàstima per la baldada que d'admiració per la dona de formes exquisides?

I Julia Popea, pensant amb el guerrer, envejava els falsiots i les abelles, i hauria de bona gana canviat el seu estament per el de les esclaves, totes desflorades pels amos i pels mateixos companys d'esclavatge, aquelles esclaves que no'n feien cas de l'amor i seguien jugant amb els ossos de moltó.

JOSEP CALZADA I CARBO

INTERVIUS & INFORMACIONS

EL TEATRE CATALÀ. = CONVERSA AMB L'IGNASI IGLESIAS

No hi ha mort ni crisi, sinó desorientació. = L'art de les minories i l'art del poble. = La depressió patriòtica i l'atonía del públic. El Sindicat d'autors dramàtics catalans. = L'avenir del Teatre.

FEIA temps que l'ilustre dramaturg Ignasi Iglesias me tenia promesa una intervú. Pera poder regularment omplir aquesta secció, un té d'emparaular-les les intervúes amb algunes setmanes d'anticipació, i així i tot, en aquesta terra, ont els homes públics tenen por al públic i els polítics són encongits i casolans i tothom sent la temença de comprometre-s, devegades he tingut veritable impossibilitat de complir el meu dever, per manca de personalitat a qui intervuar.

Sortosament l'Iglesias no es d'aquests. Vaig a trobar-lo, li recordo la promesa feta i's mostra propici al seu compliment. No tinc més que sostenir una petita discussió sobre l'oportunitat de l'intervú. Perquè ell, davant l'imminència de la confessió, que vull realitzar immediatament, me parla d'aplaçaments i de preparacions. Es alló tant característic d'aquest país: «D'aquí uns quants dies; deixeu que passi això o allò.» I «això» o «allò» són generalment coses que no han d'influir pera res en lo que s'ha de tractar. Per aquesta vegada tinc la fortuna de convèncer a l'Iglesias i puc començar la requisitoria en la primera visita.

— Abans que tot — demano — m'hauríeu de dir quin judici us mereix el Teatre Català en son estat actual. Què us en sembla?

— Home, això es molt gros pera esser respost així de sobte. Però en fi... — diu alçant la mirada i iniciant amb la mà un lleu moviment, com traduint l'esforç interior de reconcentrar-se i ajuntar idees, — en fi, jo us diré que no soc d'aquells que creuen en la mort pròxima ni sisquera en una crisi del Teatre Català. Jo'm penso que més aviat lo que passa al nostre Teatre es que s'ofreix una gran desorientació.

Una petita pausa. L'Iglesias, més entrenat ja en l'encadenament de judicis que li ha suggerit la meua pregunta, segueix, més segur:

— Ja veureu. A m'm sembla que fa uns quants anys que hem trencat la tradició i el geni del nostre Teatre. La majoria d'autors i de crítics dubten entre escoles i procediments. Vàrem condemnar el ruralisme, així en rodó i en absolut, i vàrem inventar aquella frase despectiva del teatre d'espardenya, com si un home humil no pogués esser objecte del drama més humà i més general. I així, per contracop, els autors se n'anaren a la comedia del discreteig i al preciosisme, que, essent molt estimables, no interessen prou al nostre públic. Perquè, desenganyeu-vos, nosaltres encara estem en un període de formació com a poble; no'n podem fer d'art de refinats i de decadents si volem arribar a les multituds. Aquí, un bloc imponent, ens representa més bé que una figulina; compreneu? Vull dir que la nostra civilització està encara més per l'entusiasme, per la passió, pel contrast violent i brutal, que no pas per la gracia refinada, per l'esllanguiment, per l'aguda intenció, que necessiten una previa preparació d'iniciats pera esser fruits.

— Això no es pas una defensa del ruralisme? — m'atreveixo a preguntar.

— Ni una defensa ni una impugnació. Un drama

rural pot tenir un gran valor humà, com el pot tenir un drama ciutadà. Mireu, *Terra Baixa* ha donat triomfalment la volta al món. I es un drama d'espardenya. Lo que jo condemno, i encara no en sa accepció pura d'escola, sinó en quant alguns volen aplicar-ho a Catalunya, es aquesta mena de literatura sense ànima, aquestes deliquescències literaries, que segons aont, a França per exemple, que tant formidable tradició literaria té, pot trobar una gran minoria de devots, però que aquí, no més pot esser sincerament admirada per una minoria insignificant.

— Què us sembla, doncs, que s'hauria de fer pera corregir això?

— Regular uns quants anys en la nostra producció teatral, fins a rependre aquell sentit social, amplemment social, intens, humà, ple de passió, d'entusiasme, de nervi i de força, ben revestit d'art i de literatura per això, que sense ells no hi ha teatre; pensar que no ho som un poble decadent. Que no ho veuen que encara no hem arribat a la plenitud? Que'l corregixin el gust d'aquell teatre, que'l modifiquin com vulguin; però que pensin que'ls elements seus, per ara i tant, a Catalunya són els únics que deuen emplear-se, no pas d'altres.

L'Iglesias parla amb exuberant vehemència. El gest del seu braç s'eixampla, llampeguejen els seus ulls i la paraula seva, en l'intimitat de la conversa amical, pren tons de sobirana eloqüència.

— A mi el drama de Catalunya — afegeix — se'm representa com una gran multitud que puja penosament una montanya. Ara som a mig camí i fins a dalt no'ls veurem els amplex horitzons plens de llum, infinits. Però alguns han fet una parada i ja volen, desde mitja pujada, instal·lar les tendes pera mostrar l'art que no més tenen els pobles que ja han arribat al cim. I com que no es l'hora d'aquest art, el poble no se'ls escolta an aquests innovadors i no'n fa cas. El mal està que'l poble perd així la fe en l'art i amb ella l'embranchida i la força que li manca pera pujar. Està clar que això canviarà. No més que vingués un èxit d'aquests que remouen fins les entranyes del poble, un d'aquests èxits que exalcen coses que les grans munions estimen o n'execten d'altres que elles odien, un èxit, en fi, que parlés a l'ànima de la multitud, ja ho veuríeu com se redreçaria i reviuria el Teatre Català.

Després d'una altra pausa, derivo un xic la conversa.

— M'heu parlat del Teatre Català en sí. I del públic, del nostre públic, què me'n dieu? A m'm sembla que no respon gaire, que no secunda...

— Es per lo que us deia. No li interessa prou lo que li serveixen. Ademés, tothom se queixa d'una depressió del sentiment patriòtic, que fora tonteria negar. I aquesta depressió influeix en el teatre. Després, aquí, al meu entendre, hi ha una lamentable divisió d'estaments. El comerciant no té per res a l'artista, aquest no creu en el polític; en fi, ningú creu en l'altre. L'artista, el literat, aprofita, fomenta, fins crea, un

estat de sentiment; doncs el polític, que l'hauria de canalitzar i fer pràctic, l'abandona. Resultat d'això, que'ls esforços se perden en el buit, que un no secunda lo de l'altre i que aquest ambient d'indiferència, pot-ser diria millor d'hostilitat, entre uns i altres, migra i aniquila les millors intencions. Tot això se sent, aclaparador, sobre la vida pública de Catalunya. Hi ha com un marasme; si algú mou les aigües tranquil·les que's comencen a podrir, mil recels s'aixequen al seu costat. «Què farà, aquest?», tothom se pregunta. I així no hi ha obra possible. Amb l'ambient de desconfiança que s'ha creat, es per altra part difícilíssim un èxit teatral. Primerament, l'artista, que es més sensible que ningú a les influències exteriors, no vibra, no sent abrindada l'ànima per cap deria, quan no la tenen els seus conciutadans. I després, els que són més forts que'l medi i treballen amb la mateixa passió dels grans dies entusiàstics de Catalunya, són rebuts amb recel i discutits i dissecionats amb el *parti pris* de la reven-tada. Moltes de les obres que avui passen desapercebudes de lo que podem dir gran públic, en altres ocasions haurien estat èxits estimables i haurien apassionat al poble.

— M'hauríeu de parlar ara del Sindicat d'autors dramàtics catalans. Quina campanya ha fet? Com ha estat rebut? Plega o pensa seguir?

— Seguirà; ja està buscant teatre pera la vinenta temporada d'hivern. En general, la nostra obra no ha sigut gens secundada. Es lo que us deia abans. Fredor, desconfiança, indiferència, hostilitat. Això es lo que principalment hem trobat.

— Però, qui pot oposar-se a la seva obra?

— Oh! Ja veureu. Petits interessos dels traductors, de la gent de teatre lligada amb altres empreses, envejetes, en fi, miseries.

Volia arrencar una declaració més explícita al meu il·lustre interlocutor. La crudeltat professional del periodista, que busca la nota, l'estridència, l'apòstrof, pera fer més sensacional l'informació, s'hi devia veure massa clara en la meua intenció. L'Iglesias me surt al pas.

— No; avui tinc un dia plàcid. No'm sento agressiu. Està clar que'l públic ha pecat amb nosaltres, i més que'l públic, aquelles classes que'n són directores. Qui no s'havia de pensar, per exemple, que la *Nausica* d'en Maragall havia de constituir, en l'estrena, una festa nacional de Catalunya! Jo no sé què volien que fes el Sindicat, els que'n diuen mal. En una curta temporada, sense haver pogut formar una companyia homogenia, sense haver pogut arreplegar tots els elements precisos, ha estrenat quinze obres i encara n'estrenarà un parell més. Està clar que'ns podrien dir que no s'havia de començar si no estava tot a punt; però no s'oblidi que nosaltres havíem d'aprofitar l'ocasió, que no's presenta dugues vegades. Crèiem que hi havia un moment d'entusiasme a favor del nostre teatre i l'havíem d'aprofitar. Ja sabem tots que si's deixen passar aquests moments, les obres no's fan en aquesta terra ont els entusiasmes no duren i els bons propòsits queden en propòsits, quan no's realitzen desseguida. És dir, l'intent de crear el Teatre Català, que es l'ideal superior del Sindicat, crèiem que quedava indefinidament aplaçat, si deixàvem passar l'ocasió aquella.

— Voleu dir-me'ls noms d'aquelles obres estrenades?

— No sé pas si les recordaré. Aneu apuntant.

Entre la memoria de l'Iglesias i la meua completeu la llista.

«Flors de Cingle», de l'interviuat; «El pintor de miracles», d'en Santiago Rusiñol; «L'estiu de Sant Martí», de l'Apeles Mestres; «El Tresor», d'en Morató; «Marinesca», d'en Colomé Fors; «La Germaneta», d'en Folch i Torres; «La Verge del mar», d'en

Rusiñol; «La Forastera», d'en Pau Parellada; «L'Esbojarrada», d'en Muntanyola; «Nausica», d'en Maragall; «El gran Aleix», d'en Puig i Ferrater; «Joan Bonhome», d'en Pous i Pagès; «Vint anys després», d'en Bonavía; «El Despatiat», d'en Rusiñol, i «Desamor», d'en Puig i Ferrater.

— Pera acabar, amic Iglesias, m'hauríeu de dir quelcom de l'avenir. Teniu fe en el Teatre Català?

— Ja he dit que sí. Ara, la veritat, jo no veig encara grans símptomes de que l'esmena de lo que jo conceptuo un mal, vingui desseguida. Me penso que encara durarà la desorientació. Per mí, s'ha de fer com un *ritornello*; tornar a lo d'abans, recular, pera pendre nova embranzida; anar al poble i en ell inspirar-se. Veieu, una cosa que m'agradaria que diguessiu, es que jo voldria veure aparèixer en el nostre teatre la gran conflagració entre'l proletariat i el burgès; voldria que fos més estudiada, no amb fins d'escola, sinó purament artístics, si voleu, la lluita cruenta de l'obrer, d'aquest etern Prometeu. Aquest, aquest es el teatre de la multitud, aquest el gran drama i la gran tragedia.

Després d'això, l'Iglesias me fa una confessió; però abans un prec de que no la publiqui. Me penso que'l llegidor m'agrairà no haver atès el prec.

— Per això, però ara no ho digueu en l'interviu, perquè semblaria que vull parlar de mí, jo faré lo que pugui pera trasplantar aquí aquest teatre obrer, en el qual juguen tant formidables passions colectives. Precisament ara preparo un drama, «Els Emigrants», en el qual plantejo aquest gran problema social que es l'emigració.

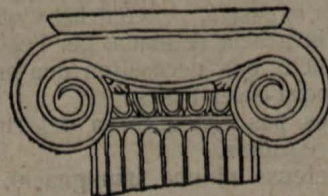
L'eminent dramaturg me diu alguna cosa de la seva creació, que segurament podrà estrenar-se la temporada que ve. D'aquí a poc anirà a la provincia de Lleida pera impressionar-se i documentar-se sobre'l mateix terreny desolat per l'èxode dels seus pobladors, de la intensitat i minuciositat del drama dels que abandonen la terra ingrata.

Per acabar, l'il·lustre escriptor me diu:

— Digueu que jo soc optimista com sempre, a pesar de tot. Crec en Catalunya i crec en el Teatre seu, que es una de les manifestacions de la seva idealitat. Ja'l trobarem el camí veritable. Amb un èxit d'aquells que us deia, un èxit de poble, fet a una obra de passió, de multitud i d'emoció, ja teniu l'orientació. Ja veurieu aleshores com us semblarien petites i migrades les raons d'aquells que volen trobar la decadència del nostre Teatre en l'abundor de cines, o en les obres rurals o en coses per l'estil. El meu lema es aquest: tornem al poble i fem que ell sigui suprema font d'inspiració i etern objectiu de les nostres creacions; fem que aquestes siguin fortes, alhora que impregnades del més alt sentit artístic.

En la mitja hora de parlar havia arreplegat idees e impressions, no pera una, sinó pera moltes intervius. Vaig despedir-me, doncs, del bon amic, sempre'l mateix en el castell de la seva sana teoria artística i sempre l'enamorat del poble, agraint-li les declaracions fetes i un xic preocupat de com podria seleccionar lo molt bó que m'havia dit i metoditzar i traduir tot el deves-sall d'idees exposades en el desordre incoherent de la conversa.

CLAUDI AMETLLA

El sindicalisme a l'Anglaterra

VAGUES de minaires, vagues de mariners, vagues de sastres, grans o petites, les colisions socials se multipliquen, en aquest moment, a l'Anglaterra. I aqueixa mateixa multiplicació estimula la curiositat de l'opinió anglesa envers les teories revolucionaries, socialistes o sindicalistes. Jo torno a trobar a l'ordre del dia, a Londres, les formes més recents que aqueixes teories han prè a França, les *idees franceses* del darrer vaixell. De bon grat la gent se n'ocupa. I fa posat de preocupar-se'n.

Així es que l'altre dia, a la Societat de Sociologia, el distingit professor d'economia política Graham Wallas dedicava una conferència a la filosofia del sindicalisme revolucionari, tal com l'han formulada aquí els dilettants de la violència, M. Sorel i els seus èmuls. Mr. Ramsay Mac Donald replicà al conferenciant. I allí s'ha preguntat conciençosament si la teoria del *mite* de la vaga general s'avé o no amb la filosofia de Bergson, de la qual els anglesos se mostren follament enamorats.

El francès que assisteix an aquestes discussions no pot sostreure's a l'impressió de que les veu un xic retrassades. Les idees en qüestió no són ja les de l'últim vaixell, si hem de dir la veritat, sinó les del penúltim. Ja fa temps que M. Sorel ha abandonat el sindicalisme. I el sindicalisme no s'ha quedat curt amb ell. Pera pendre al peu de la lletra les fórmules extremades amb que aqueix pensador s'ha complagut en astorar els burgesos — tot esforçant-se pera girar el sindicalisme contra la democràcia — no hi ha a França gairebé ningú més que'ls reialistes, els seus nous amics. I aquests s'aprofiten de tot. Però'ls redactors de *La Vie Ouvrière* se mostren més severos respecte l'ex-apologista de la violència que mai ho hagin estat els filòsops *burgesos*. L'envien vergonyosament a passeig i el releguen entre mig d'aqueixos intel·lectuals pera'ls quals ell se mostrà tant dur.¹

I sembla que'l *sindicalisme revolucionari* té moltes probabilitats d'arrelar-se a l'Anglaterra. Hi ha, es cert, gent que fa tot lo que pot pera implantar-lo. Després d'haver anat la ciutadana Sorgue a portar la bona nova als seus germans de l'altra banda del canal de la Manxa, una Lliga d'educació *sindicalista* s'ha creat, la qual voldria fer del sindicalisme l'oposat del trade-unionisme. I en el diari que'ls socialistes acaben per fi de publicar, el *Daily Herald*, Tom Mann, de retorn de l'Austràlia, predica líricament l'acció directa sota formes, segons sembla, massa brutals². Ell ha

vist funcionar, allà, una política social completa, practicada per un *govern obrer*. Això li ha fet aborrrir, per lo que's veu, tota mena d'Estatisme, àdhuc o sobre tot, democràtic. I per això realitza en aquests moments, contra la nova llei d'assegurança que'l Parlament prepara, una campanya encarniçada. «*Kill the Act*». Matem la llei. Es un mot d'ordre. I's diria que treballa metòdicament pera llevar als obrers anglesos els escrúpols de tota mena que'ls han revestit d'una particular dignitat.

Quin podrà ésser el resultat d'aquesta campanya? Pot-ser contribuirà a disminuir el prestigi de certs homes. Hi ha *leaders* socialistes que semblen un poc gastats, un poc vacilants. Oposant a llur tàctica una tàctica ideal, més clara i més decisiva, pot obtenir-se una fàcil popularitat. Però canviaran, per això, els mètodes de les masses sindicades? Hi ha motius pera dubtar-ne.

Es de remarcar que'l Trade-unionisme no ha restat mai molt de temps esclau d'un mètode especial. Dòcil a les lliçons de l'experiència, ha sabut canviar els seus procediments, separant-se primer i acostant-se després a la política, segons les sugestions de l'interès obrer. ¿Cal preferir l'*acció política* a l'*acció econòmica*, l'acció sobre'l Parlament a l'acció sobre'l patronat o inversament? Els anglesos no són gaire aficionats a oposar aquestes tesis, a triar entre aquestes hipòtesis. Senten menys que nosaltres la necessitat d'optar per un principi. Aprofiten quelcom de tots. Segons les necessitats del moment, completen una manera d'acció amb una altra.

No més n'hi ha una que eviten lo més sovint possible. I es precisament aquesta violència que'ls nostres filòsops del sindicalisme han celebrat amb tant d'entusiasme, com a lliberadora, regeneradora i purificadora per excelència. Es necessaria, se demanen, a la formació d'una consciència obrera autònoma i alliberada de tots els respectes burgesos? Tot esperant, com a gent pràctica, els anglesos han constatat experimentalment que'ls desordres inútils fan el jòc dels mateixos privilegiats que's preté combatre. Esvaloten l'opinió, i proporcionen als govern tots els pretextes que volen. Fent-ho saltar tot, fan recular a tothom.

Els nostres mateixos revolucionaris comencen a tenir consciència d'aquesta veritat política elemental. Com han d'oblidar-la els anglesos? Els honorables membres de la Societat de Sociologia poden tranquil·litzar-se: a despit dels esforços de Tom Mann, Ben Tillet i companyia, la Gran Bretanya no es madura. No està pas aprop de pendre seriament l'Evangeli guerrer dels nostres filòsops sindicalistes, per altra part dimissionaris...

C. BOUGLÉ

1) Es curiós remarcar que l'articulista senyala, a l'Anglaterra, el mateix retràs respecte al moviment sindicalista i les idees de M. Georges Sorel que senyalàvem nosaltres, fa dagues setmanes, a Catalunya. — (N. de la D.)

2) Tom Mann ha estat condemnat recentment a sis mesos de presó per un article publicat en *The Syndicalist*. — (N. de la D.)

LA SETMANA PASSADA

LA POLÍTICA

EN MELQUIADES ÀLVAREZ A CATALUNYA. — Don Melquíades Álvarez, deixa el seu país d'abolir monàrquic i ve a Catalunya a fer republicanisme. Necessitarà Catalunya que se li vingui a fer republicanisme en castellà? No serien més fructíferes i més necessàries en altres terres, aquestes propagandes?

Diu que'l gran orador ve com a conjuncionista i com a republicà a seques. Si lo primer, perquè no venia allavors de la campanya contra la guerra que era un motiu real d'actuació republicana necessària, quan, en nom de la Conjunció, se'l va cridar? Si lo segon, ha errat de camí: els catalans no'n som, no'n podem ser, de republicans a seques; som republicans federals.

Què hi ve a fer a Catalunya, don Melquíades? Ve a crear un nou partit republicà. Quí dels nostres homes públics l'haurà atiat en l'empresa? Un pertorbador o un ambiciós, segurament. I un pertorbador de la gran família nacionalista federal, per no trobar en ella pot-ser ample camp a les seves proeses. Don Melquíades s'ha declarat autonomista, reconeixent la revivescència dels vells nuclis regionals històrics, acceptant tota obra descentralitzadora que no atenti a la unitat de la nació espanyola. L'autonomista don Melquíades refà i s'ampara en l'equivoc funest, en la còmoda confusió entre Nació i Estat, judicant pel mateix raser Catalunya, Astúries, Lleó i Extremadura. Si la unitat de la nació espanyola se consignés com a precepte fonamental de la constitució republicana-melquiadista, se faria impossible el reconeixement de la nacionalitat catalana dintre la República. El criteri catòlic-monàrquic de l'unitat nacional espanyola, malgrat l'independència de Portugal, no pot servir de llum guiadora a la República futura. És l'enemic irreductible de la solució federalista ibèrica, més amorosa i ampla i agermanadora que'l sistema patriòtic a la castellana o a la francesa.

Se'ns diu *pagesos malfiats*, als nacionalistes republicans, quan escoltem amb prevenció les declaracions de don Melquíades. Oh! es que no'ns manca memòria i creiem que'l patriotisme és un sentiment massa pregó, que deixa un rastre massa ferm en la vida dels homes pera que les conveniències polítiques d'un moment trasbalsin el seu criteri fent-los rectificar lo que suava era sang de la seva sang i carn de la seva carn. I la nostra malfiança creix quan ens adonem que aquesta rectificació no porta la magnanimitat d'una adhesió desinteressada, sinó que es premeditada i aleuosa i obeeix a la pruija de recrutar homes precisament a Catalunya ont, de tot arreu d'Espanya, hi dominen amb major consciència els sentiments federals republicans. I encara es més justificada la nostra malfiança quan veiem que s'apropen al melquiadisme aquells elements catalans de més feble actuació autonomista, els unitaris d'ahir, els qui, de les nostres grans reivindicacions patriòtiques, comencen per desentendre's de la llengua catalana, els qui, en la disciplina partidària, cerquen la direcció dels partits catalans fora de Barcelona, els qui han patrocinat a tot-hora les més monstruoses conxorxes amb elements antagònics, d'irreductible antirrepublicanitat...

Sí, sí: no es de pagès malfiat, la nostra malfiança! Don Melquíades està en el seu dret de crear un nou partit republicà, però no té de venir a fer lleva a Catalunya. Aquí, ja la tenim l'organització partidària.

Tres quartes parts del nostre cens polític, es republicà; les dugues grans tendències, la federal i la unitària, se manifesten ben marcades. La U. F. N. R. acobla els elements del republicanisme federalista; el lerrouxisme manté l'odiós criteri unitari. I a fe que'l propi Lerroux ha fet declaracions autonomistes; i jo demano llealment als qui malparlen de la rústega malfiança dels nacionalistes republicans davant l'autonomisme melquiadista, que'm declarin la confiança que'ls mereix l'autonomisme lerrouxista. Oh, me diràn, no es per l'home que'ns en malfiem: es pels que'l segueixen! Doncs lo mateix diem reparant en el sospitós *entourage* melquiadista.

Hi ha arreu d'Espanya elements adhesius al reformisme? Està bé. Que s'acoblín. Que aquests elements senten i patrocinen les solucions federals republicanes? Millor, millor. Que ho declarin llealment, no dugues hores després de proclamada la República, sinó previament com cal: la fórmula es breu i equànim: volem una República Federal, a Espanya. Aixís, els catalans, sabrem amb qui comptem pera l'obra futura. Perquè, cregueu-ho: aquesta intensificació i extensió de la doctrina federal, fan més falta entre la democràcia espanyola que entre'l poble de Catalunya. Ben avinguts i amb ideals que coincideixin, ja'ns trobarem plegats el gran dia. Nosaltres rai, no desertarem pas!

Perquè jo no crec que'l melquiadisme vingui a Catalunya amb un caràcter didàctic o definidor del federalisme: d'això, aquí n'hi donarem lliçons. A la primera República hispana, els catalans hi portaren el seu contingut espiritual. Ni crec que vingui a aprendre. Ve a fer-hi vots, a Catalunya; a recrutar-hi homes. Per què? Per unificar l'acció republicana-espanyola? No. Perquè'l melquiadisme accepta els principis autonomistes i deu, per tant, respectar l'organització federal, i tant se val per la República espanyola que'ls nostres sufragis se'ls endugui un català dels partits republicans, que un castellà, que un galleg, i pels catalans val més que se'ls endugui gent de casa. I, ademés, perquè aquesta unitat de l'acció republicana, ja existeix en la Conjunció. Ve, doncs, a liquidar el lerrouxisme? No. Perquè diu que amb en Lerroux, don Melquíades s'hi entén molt amicalment, i li convé la tendència radical com a ponderació de la seva tendència moderada. Ve, pot-ser, per pertorbar l'Unió Federal, sostreient-li aquells elements, precisament, de més feble autonomisme? Quí sab!... Però si es aixís, molt poc honor fa don Melquíades al seu autonomisme, i raó tenim els nacionalistes federals de malfiar-nos-en. Autonomisme, per això, que vindrà a ser la *reprise* de la *patria chica*: estreta fórmula del criteri tradicionalista i arcaic que passa pel règim foral i per la *descentralización bien entendida*, acabant per l'imposició d'un patriotisme que consagra l'artificial centralisme nacional pesant com una llosa sobre pobles biològicament diversificats.

Aquesta nostra malfiança, ha nascut sempre d'una dolorosa experiència. Cap allà al 1900, quan el Catalanisme agressiu era un perill pera'l centralisme monàrquic espanyol, vingué en Lerroux a Barcelona pera combatre'l. Avui que'l nacionalisme federal s'extén triomfalment per Catalunya, robant el cor dels catalans, ve don Melquíades a pertorbar-lo creant un nou partit republicà. Jo crec que la gran obra social i política, a Catalunya, ens l'hem de fer els catalans.

I. RIBERA I ROVIRA

CRÒNICA D'ART

L'EXPOSICIÓ DE L'ISIDRE NONELL AL FAIANS CATALÀ. — Si la força d'un temperament artístic degué mesurar-se pel grau d'unitat de la seva producció, el pintor Isidre Nonell fora entre nosaltres exemple d'una força nascuda d'una simplicitat conceptual de la bellesa, però que a la seva mateixa simplicitat devia la seva intensitat admirable. El punt de partida de tota evolució artística cau dintre de la primera idea que l'artista's forma, d'una manera completa, del seu art, i mai sortirà dels límits que tanquen aquesta idea o concepció estètica inicial. Els qui massa aviat fan un canvi sobtat de tècnica o d'assumpes, es que no pensaren per ells mateixos, sinó que s'aculliren a l'ombra de la primera personalitat que cregueren digne de ser imitada. La llur concepció inicial era, més que una creació del propi esperit, l'obra d'una influència dominadora. El veritable artista revela en això la seva personalitat: en el reformar tot seguit les normes imposades per l'art del seu temps o pel mestre que li serveix de guiatge en les primeries. N'es exemple immortal el Tiziano, que comença associat al treball de son mestre el Giorgione, quan apareix sotmès a les normes apreses i treballa en la «Venus» que'l mestre deixa inacabada.

L'Isidre Nonell revelà desseguida la força de la seva personalitat al trencar d'una vegada amb les normes que dominaven a Catalunya fa uns quants anys, i al donar una nova forma a la tècnica que fora d'aquí triomfava amb els impressionistes. La tècnica d'en Nonell es la revelació del seu temperament. A l'entrar a la sala de l'exposició, les parets atapaides d'obres produeixen una primera impressió aclaparadora d'uniformitat; sembla que sigui com una mateixa sonoritat relliscant al llarg d'unes cordes cansades i de vibracions somortes. O, també, com si una febre hagués sobtat a l'artista i davant del mateix model unes mateixes pinzellades haguessin cobert infinitat de teles amb una vertiginosa potència creadora, o l'obra de deu anys fos realitzada d'una sola vegada, en un esclat genial i desagradable. Però això es l'apariència, la mateixa apariència que tingué el públic allunyat de tant gran pintor, fins que, poc abans de la mort de aquest, se li obriren els ulls lliurats de la feixuga influència d'una rutinària negació sense solta. Aquella despectiva manera d'anomenar-lo «el pintor de les gitanes» era la prova de com no se'l comprenia en lo més essencial. El públic i bona part de la gent que's té per entesa en les coses d'art, tractava an en Nonell amb la mida que'ls pintors composadors havia adoptat. Veia en ell un home que repetia cada vegada una figura i una actitud, i no vegé com en cada una d'aquestes figures hi esclatava una font nova de vida, que cada tela devenia una altra manera de veure la mateixa cosa, i com en donava una diversa explicació plàstica. En Nonell hauria pogut ser un escultor formidable si la vocació de la pintura no l'hagués ull-près avançant-se-li a tota altra vocació artística. Hauria estat la seva escultura semblant, al començar, a la d'August Rodin, d'engolidora influència, però no hauria trigat en trobar una tècnica pròpia, perquè sos ulls engrandíen la visió de la matèria, i la veien com si fos a través dels vidres d'aument d'un microscopi, tal com es de desigual i moguda, sense l'apariència de repòs i de modelatge uniform que ofereix a la visió normal. Hauria sigut l'escultor de la carn com fou el pintor de les robes groixudes i pesantes sobre'ls cossos pobres de vida.

El món infinit de la melodia, nascut de la meravellosa feconditat de les set notes musicals, fou pot-ser lo que, mostrant-se com un exemple de l'inagotable riquesa de les combinacions dels elements simples, provocà en el domini de l'art l'aparició de l'impressionisme. El principi essencial, el que havia de perdurar trasmetent-se als neo-impressionistes, el principi de la *divisió* de les pinzellades que substituïa al principi de la fusió de les taques de color, trobà en l'art català un temperament vigorós i sà que al fer-lo seu li donà encara una major abundància d'efectes lluminosos: l'Isidre Nonell. Era'l pintor fet a les clarors suaus i tebies de les platges mediterrànies, quan les roques de la costa brava s'han fos en la sorra — «grog del sol», que deia en Maragall — i l'aigua del mar no ofereix un contrast violent, sinó una suau harmonia de tonalitats; era'l pintor que en sos primers quadros — paisatges com els que's poden veure en l'exposició del Faians, — cercava ja'l medi d'arribar a l'esclat de la taca colorada sense una tècnica falsa. En Nonell adaptà al seu temperament el mètode de les pinzellades separades i de l'empleu dels colors purs, sense mescla en la paleta; però sense lligar-se a la pretesa reglamentació científica dels colors que lliga les escoles neo-impressionistes a la tradició ben recenta d'Eugène Delacroix, ans bé donant-se a la càlida inspiració que li venia de l'espectacle real. I trobà pera la seva obra una matèria tota verge, que s'oferia espontaniament, la raça gitana, que no ha perdut en la vida reglamentada de la nostra civilització l'instint del color viu i estrident, del color que dona més bellesa a la morenora de la seva pell, a la forra sempre en revolta dels seus cabells, a la negror vibranta dels seus ulls.

L'Isidre Nonell trobà el seu camí, la veritable expressió del seu temperament, en aquesta aplicació d'una tècnica nova al model vivent d'una raça envollcada de supersticions i de llegendes, raça desarrelada i duta a la nostra terra en una de les seves branques infinides. I de l'estudi i de la penetració d'aquest contrast n'eixiren els quadros que s'ordenen al llarg dels murs del Faians. S'han reunit en una darrera exposició, la més nombrosa que veurem del mestre, produccions primerenques i les seves darreres obres. Però res tenia pera'ls admiradors d'en Nonell l'interès dels «bodegons», la seva obra mestra realitzada ràpidament en els darrers mesos de sa vida. Són dotze teles meravelloses. Res més senzill, res més humil en la composició, res d'una major riquesa: unes gerres de terriça, uns pots de vidre, pebrots, cebes, unes arengades, castanyes... disposats sense cap efecte cercat per endavant, ben naturalment. I sobre tot això, la més prodigiosa abundància de colors que'ls ulls humans puguin gaudir. Aquests dotze quadros fan que soni dolorós, vivament dolorós, el record de la mort de l'Isidre Nonell. En ells, l'afirmació de la seva fe pictòrica es més ferma que mai, i per ells havia de fer-la triomfanta contra tot. Ells ens donen una clariça de lo que l'art d'en Nonell hauria devingut en l'època nova que s'obria en son treball. Era ja dels pintors de més abundosa producció, però en les darreres teles apareixia la varietat de les apariències visuals que desitja el públic sense tort d'aquella unitat de concepció que era la més pura força seva. Després pot-ser hauria arribat l'hora de les teles de proporcions més amples i de més ampla composició, els quadros de varies figures en moviment. Ens els podem imaginar amb molts dels seus dibuixos que constitueixen una obra de tant altíssim interès com els seus quadros. Més endavant, en una altra crònica, voldríem parlar-ne.

ALEXANDRE PLANA

ELS HOMES Y LES COSES DE CATALUNYA VUTATS PELS NO CATALANS

SALUDO A MORERA Y GALICIA: *article de don MIQUEL D'UNAMUNO, publicat en El País, de Lleida. = Més sobre en JOSEP CLARÀ*

CON nadie es más arbitraria la caprichosa fama vocinglera que con los poetas. Nada más a la moda que la poesía que pasa y nada menos sujeto a ella que la poesía que queda. En ningún otro campo del ingenio humano se observa tanto repentino resurgir de poetas injustamente preteridos y olvidados acaso.

Yo, por mi parte, suelo andar buscando a los que cantan sin ruido, a los que cantan casi silenciosamente, en un rincón de las enramadas; a los que cantan y no a los que tocan. Porque los que tocan — sobre todo si es en clarín o en fagot o siquiera en dulzaina, que de dulce nada tiene —, se hacen oír más que los que cantan, y nada extraño es que su voz, hoy por hoy, resulte ahogada por los trompetazos o las caramilladas de otros.

Morera ha vivido lejos de la feria de las vanidades, apartado de la murga, y haciendo de la poesía, no un oficio de juglar, sino una flor de una vida de trabajo recogido y un consuelo de ella. Y así su poesía no es poesía profesional, ni es él un escritor, sino un hombre que escribe.

Hace años ya que leí por primera vez aquellas sus poesías serenas, apacibles y vivas como el agua que corre cantando y regando flores de las orillas de su cauce, poesías de un pensamiento sentido, de un sentimiento pensado, en que la palabra ciñe a la idea y más bien se funde con ella. Y en época de retorcimientos y estridencias, ese modo de cantar recogido, provinciano, casero, tenía que ser ahogado por los trompetazos de la tropa de saltimbanquis que, levantando polvo, pasa por la carretera.

Cuando Morera rompió a cantar, los que sólo se preocupan de encasillar a todo el que topan, le colgaron el cartelito de «campoamorino». Es un modo de dispensarse de más. Yo no creo ese apelativo — honroso y todo, como es — adecuado. Morera me recuerda más bien a toda una clase de poetas honrados, o mejor dicho: de nobles y generosos ciudadanos que han cantado en los descansos de su labor. Tal, v. gr., aquel Vicente Wenceslao Querol, al que parece empieza a hacersele justicia. Como a Morera se le hará un día, y no lejano.

Conocí después, personalmente, en Barcelona, a Morera y me encontré con el hombre, y con un hombre que era el mismo que había cantado aquellos cantos de sereno consuelo de la vida. La prueba de conocer como hombre a un poeta suele ser una prueba dura. Y de esta prueba salió para mí realizado el poeta. De vuelta de Barcelona volví a leer alguno de los cantos de Morera, después de haberle tratado, y los cantos adquirieron nuevo prestigio, un valor más intenso. Sentía en la palabra escrita el calor de la palabra hablada, y es que es un poeta hombre, esto es: un hombre poeta.

A qué descender a detalles, a particularidades, a citas, a referencias? Esto no es, gracias a Dios, un trabajo de crítica. Esto no es sino un saludo a un hombre que, contribuyendo a hacernos menos amarga la vida, que habiéndonos serenado el espíritu muchas veces, aguarda aún la hora de nuestro agradecimiento. Ya sé que él no ha cantado ni para que se lo paguen ni para que se lo agradezcan; pero eso no debe impedir nuestro deber de pagárselo en alguna forma.

La tropa de saltimbanquis pasará con su trompeteo y... volverá a oírse el canto del poeta.

MIGUEL DE UNAMUNO

Salamanca, 10-IV-12.

The Morning Post, de Londres, parlant de l'Exposició de Belles Arts d'Amsterdam, escriu:

«L'únic espanyol, Josep Clarà, per altra part domina també en la mateixa galeria, amb la potent impressió que desperta la seva *Dea*».

El Nieuwe Rotterdamche Courant diu:

«Les altres vegades la Noruega, l'Austria, la Rússia, donaven lloc en les nostres visites (a l'Exposició) a un estudi. Mes ara devem cridar l'atenció sobre un nou testimoni d'una maestría absolutament desacostumada. Se tracta de l'imatge de la *Dea*, concebuda grandiosament, robustament, per l'espanyol Josep Clarà.»

Notes científiques

L'OCCEANOGRAFIA

El príncep de Mònaco ha exposat els resultats obtinguts en el curs del darrer creuer fet sobre'l seu yacht *Hirondelle* en el Mediterrà i en la regió de les Açores.

Se van practicar sondatges, capturant-se animals marins mitjançant aparells especials. La majoria d'aqueixos animals eren interessants, i un d'ells, estudiat per M. Joubin, posseïa un ull lluminós.

L'animal dotat d'aquest aparell fotogràfic, està molt ben organitzat pera la lluita per la vida en el fons del mar, puig veu als seus enemics sense esser vist per ells. El seu cos es, en efecte, transparent.

Aquestes observacions augmenten les ja nombroses fetes precedentment, i el conjunt de les quals cons-

titueix l'oceanografia, aquesta nova ciencia creada pel príncep de Mònaco.

LES ESTRELLES FUGACES

Es sabut que sovint se veuen en el cel estrelles que apareixen i desapareixen sense que res pugui explicar llur aparició o llur desaparició. A Catalunya, la gent del poble, quan se produeix aquest fenomen, diu que «cau una estrella». El savi director de l'Observatori de Meudon, M. Deslandres, suposa que's tracta d'estrelles la periferia de les quals, ja condensada, esclata per efecte de la pressió dels vapors que encara no pot retenir. L'explosió es, segons aquesta hipòtesi, lo que produeix aqueixa mena de coet que's veu.